

9. Шебек Н.М. Гармонізація планувального розвитку міста. – К.: Основа, 2008. – 216 с.
10. Валери П. Введение в систему Леонардо да Винчи. – М.: Искусство, 1975. – 263 с.

*Тетяна Малік
(Київ, Україна)*

ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ ЕТНОМАРКЕРИ У ДИЗАЙНІ СЕРЕДОВИЩА

Визначення семіотичних ознак етнодизайну в залежності від розміщення, клімату, історії і традицій, філософії, віросповідання.

Ключові слова: *етнодизайн, середовище, етномаркери, традиції.*

Identification of semiotic signs ethno design depending on the location, climate, history and traditions, philosophy, religion.

Keywords: *ethno design, environment, ethnic markers, tradition.*

Аналіз публікацій показав, що історичними аспектами створення і стилеформування етносередовищ взагалі займалися Даниленко В.Я., Сніжко В.В., Левчук Л.Т., Кучерюк Д.Ю., Панченко В.І., Шимко В.Т., Барташевич А.А., Перелигіна Л.Г.; питання декоративно-прикладного мистецтва і композиції піднімалися в роботах Антоновича Є.А., Тимківа Б.М.; інтер'єр і предметний дизайн житла розглядається в публікаціях Агранович-Пономарева Е.С., Аладова Н.І. а питання інтер'єру окремих громадських будівель – Бондаренко І.В., Баньковська А.К., Малік Т.В.; розробці інтер'єру в східному стилі приділена увага в матеріалах Браиловская Л.В., Саллюм А, Алексеева Е.Б. та інших. У той же час більшість наукових робіт в плані формування етно середовищ були написані без урахування узагальнених семіотичних ознак.

Мета даної статті полягає у потребі визначення базових аспектів формування основних етноознак певної національної культури.

«Рух етнофутуризму виник на рубежі 80-90-х років минулого століття. Біля його витоків стояли естонські поети ... Пізніше до цього руху приєдналися вчені з України, Польщі, Америки. Головна ідея цього напрямку в культурі - це забезпечення майбутнього етнічним культурам» [1, с. 47]. Зі свого боку, Ю.Г. Легенький зазначає, що «етнодизайн – нова парадигма бачення складного комплексу народної, ремісничої та професійної культури» [2, с. 217].

Цікавими, з точки зору етнодизайну, є скандинавські країни з їх жорстким кліматом і величезним бажанням зберегти свою культуру.

До головних «етномаркерів» можна віднести: створення кольорової системи, що визначає основний емоційний характер середовища; уречевлення конструкцій; використання прямого кута; організацію природного та штучного освітлення, як одного з основних аспектів формування внутрішнього середовища; використання природних матеріалів.

Стосовно природних матеріалів варто окремо виділити деревину, вироби з якої, переважно виглядають масивними і надійними. В той же час сьогодні, виходячи з дбайливого та екологічно виваженого ставлення до обмежених природних ресурсів північних країн, з'явилася можливість досягти бажаної надійності за рахунок матеріалів з легкої (переробленої) деревини, що широко використовується не лише для розробки меблів, а і в інтер'єрах як декоративний оздоблювальний та конструкційний матеріал. Таку здатність фанери, як певним способом переробленої деревини, колись А. Аалто порівнював із здатністю колони нести навантаження.

Ця тенденція характерна для скандинавів, але практично усі північні країни Європи перейняли її і також працюють зі штучними матеріалами створеними з природних і продовжують шукати цікаві художньо-конструкторські рішення в пластиці кутів, зрізів, співвідношень окремих елементів і частин в цілому тощо.

Останнім часом на світову арену політичного, економічного, культурного життя світу вийшов Китай. З точки зору архітектури і дизайну, Китай також розвивається шаленими темпами. Він запозичує все найкраще, що є в світі і створює своє подібне. В новітніх кварталах китайських міст можна знайти певні фрагменти середовища, які можна віднести до багатьох країн світу, тобто елементи сучасної, так званої «кока-кола архітектури», в той же час варто придивитися уважніше і знайдуться архітектурно-дизайнерські вкраплення з певними рисами характерними виключно для Китаю. Ці вкраплення можуть бути в найрізноманітніших місцях. Це і є ознаки-маркери, за якими і упізнається національна культура.

Узагальнені етноознаки китайської культури можна визначити наступним чином:

- Наявність червоного кольору в якості засобу для створення свята, радості. Хоча первинно це був колір імператора, і за старовинними правилами його не можна було використовувати людям не імператорської родини.

- Золото та золотіння також є символом влади і так само як і червоний колір використовувались обмеженим колом людей. Зараз червоний та «золотий» кольори широко застосовуються у сучасних архітектурно-дизайнерських роботах, як колись і в інтер'єрах, і на фасадах будівель.

- Для оздоблення інтер'єрів та екстер'єрів дуже поширено використання червоних, найчастіша паперових, ліхтарів.

- Цікавими декоративними елементами культури Китаю є дракони, що зустрічаються переважно на дахах і біля входів до споруд. Їх призначення – це «охорона» будівель і людей, що в них перебувають. Кількість драконів залежить від призначення будівлі. Так на дахах імператорських споруд охоронців має бути по 7-8, на храмах – по 9 (що символізує повноту влади богів), на будівлях іншого призначення – не більше 6: біля входів переважно встановлюється пара, а на дахах – в залежності від статусу і статку господаря.

- Дахи з характерними закругленнями на кутках також виступають візитівкою китайської культури. Такі дахи можна зустріти на сучасних архітектурних об'єктах, а також в якості вмурованих фрагментів.

Приєм фальш фасадів, де поєднання практично усіх перелічених характерних ознак призводить до створення стійкого образу китайської архітектури не зважаючи на те, що цей об'єкт побудовано навіть не в Китаї, дозволяє упізнати стилістику Китаю за силуетно-кольоровим образом. Так стилізовані китайські ресторани і так звані «чайна-таун» відомі в усьому світі.

Сучасний Китай розвивається за двома напрямками: впровадження новітніх тенденцій розвитку архітектури і дизайну, а також збереження власних культурних надбань в сучасних матеріалах і стилізованих формах.

Арабська етнокультура в архітектурі і дизайні також дуже виразна. Арабські країни – це переважно мусульманські держави з певними нормами і правилами передачі інформації, в тому числі, і дизайнерського характеру.

Згадуючи особливості арабського етнодизайну, треба визначити основні його ознаки, а саме наявність: традиційних форм у екстер'єрах і інтер'єрах; водойм; озеленення; меблів з подушками (можливо кальянів); певних декоративних елементів та смуг; мозаїки; орнаменталізації.

Для арабської архітектури характерні куполи, айвани, арки, колони та інші елементи, що є конструктивними і впливають на архітектурний образ об'єкта. Арабські арки, наприклад, відрізняються від класичних своїм абрисом і є впізнаними, якщо

зустрічаються в неарабському середовищі. Існують також групи елементів, що традиційно використовуються як елементи системи охолодження. Зважаючи на те, що вони розташовуються в інтер'єрі, їх добре декорують, і тому вони виступають в якості декоративних. В сучасних дизайнерських рішеннях їх також використовують незважаючи на наявність кондиціонування.

Водойми та озеленення – це характерні елементи для будь-якого арабського двору. За своїм призначенням – це засоби для покращення мікроклімату, які стають художньою окрасою середовища. Водойми за своїми розмірами, формами, декоруванням можуть бути різними. Озеленення може бути ґрунтове або горшкове (горщики також декоруються).

Декорування відбувається найчастіше мозаїкою, може бути розпис. Мозаїчне декорування робиться дрібною плиткою за звичай квадратної форми (керамічною або скляною). Мозаїкою покриваються підлоги, стіни, стелі (рідко), лави та столи, фонтани та басейни, конструктивні та архітектурні елементи, декоративні елементи та світильники. Зважаючи на те, що за арабською традицією не можна зображати людей, то всі мозаїчні панно – це орнаментальні композиції зі своїми інформаційними задумами, де кожна геометрична форма або тип листка чи квітки в орнаменті прочитуються арабською культурою, як літери в алфавіті. Тому тим, хто вміє прочитати закладену шляхом декорування інформацію не важко її отримати. Така сама ситуація і зі смугами, що прикрашають інтер'єри приміщень (так, наприклад, в Сирії таких смуг має бути сім і їх послідовність за кольорами визначена [3]). Слід зазначити, що арабські мозаїчні чи розписні орнаменти дуже витончені та легкі для сприйняття.

Меблювання арабських інтер'єрів також характерне: наявність диванних кімнат, де люди відпочивають напівлежачи навколо столів, або кальянних, де до диванів додаються ще і різноманітної форми, розмірів та конструкцій кальяни. Кальяни самі по собі також є елементом декорування і символом арабської культури.

Всі перелічені ознаки присутні в архітектурно-дизайнерських об'єктах усіх арабських країн, однак арабські країни відрізняються між собою і їх культури теж мають деякі відмінності. Однак в цілому всі вони близькі. Стосовно, так званого, арабського стилю, що розповсюджується в багатьох не арабських країнах, варто зазначити, що це явище, яке базується на використанні вказаних вище етноознак. Вдалі об'єкти несуть в собі художню інформацію про арабську культуру, її своєрідність, таким чином формуючи уявлення про цю культуру у інших народів.

На прикладі трьох культур, що сформувалися в різних за розміщенням, кліматом, історією і традиціями, філософією, віросповіданням умовах визначено основні ознаки, які вирізняють кожен з цих культур і водночас роблять їх неповторними і впізнаними, що надзвичайно важливо в умовах глобалізації і гонитви за «сучасним».

Створення уніфікованого «українського національного стилю», на сьогоднішній день, полягає у стилізації кращих здобутків традиційної української культури, що за формальними ознаками нагадують традиційне житло, тобто українські хати з різьбленням, традиційними формами меблів та побутовими речами, засобами праці, барвистими розписами та рослинними орнаментальними мотивами, виробами ткацтва та рушниками, а також іншими виробами декоративно-прикладного мистецтва в інтер'єрі.

Сучасна тенденція залучення кольорів українського стягу до створення етно визначеного як внутрішнього, так і зовнішнього середовища також має місце. Ця тенденція набирає обертів, як в Україні, так і за її межами.

Зважаючи на глибину художнього змісту та багатство характерних особливостей різних етнографічних регіонів України варто присвятити цьому питанню окреме дослідження задля збереження нашого національного здобутку, бо завдання етнотрипсу якраз і полягає в тому, щоб зберегти характерні ознаки кожної культури, що є надбанням не лише якогось одного народу, чи держави, чи культури, а людства в

цілому сучасними засобами, використовуючи новітні технології та технічні можливості, таким чином омолоджуючи старі архітектурно-дизайнерські традиції, роблячи їх доступними і важливими для людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк Л.Р., Поліщук Я.І., Музиченко О.А., *Етнодизайн в інтер'єрі готельно-ресторанних комплексів //Теорія та практика дизайну. Мистецтвознавство. Вип. 7. – К.: НАУ, 2015. – С.46-52.*
2. Легенький Ю.Г. *Об архитектуре: Очерки теории дизайна интерьера – К.: КНУКиИ, 2005. – 690 с.*
3. Саллюм Асем. *Архітектурно-планувальна організація інтер'єрів підприємств харчування Сирії (на прикладі Дамаску)// автореф. дис. канд. архіт.18.00.02 – К.: КНУБА, 2008. – 20 с.*

*Надія Шебек
(Київ, Україна)*

ШЛЯХИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕТНІЧНИХ ТРАДИЦІЙ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОГО МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Розглянуто способи встановлення асоціативних зв'язків між елементами сучасного міського середовища і культурними цінностями певного етносу.

Ключові слова: міське середовище, етнічні традиції.

The ways to establishing associative links between elements of modern urban environment and the cultural values of a particular ethnos considered.

Keywords: urban environment, ethnic traditions.

Трагічні обставини останніх років, що змусили Україну постати на захист власної незалежності та територіальної цілісності, згуртували суспільство навколо національної ідеї. Закономірним наслідком цих подій стало стрімке зростання самоусвідомлення громадян сучасної української держави як повноправних нащадків видатних культур, що сформувалися на її теренах у продовж минулих тисячоліть, і прискорення процесів їх самоідентифікації як носіїв і продовжувачів традицій українського етносу. Наочним підтвердженням цієї тенденції стали стихійні акції з розфарбування фасадів будівель, інженерних споруд та елементів благоустрою у кольори державного прапору; використання мотивів рушників та вишиванок в оформленні підземних переходів і оздобленні індивідуальних транспортних засобів; осучаснення традиційного одягу і жіночих прикрас. Ці перфоманси для вітчизняних містобудівників, архітекторів і дизайнерів перетворилися на своєрідний «попіл Клааса, що стукає їм у серце» і спонукає до активізації наукових досліджень шляхів спадкоємного архітектурно-планувального розвитку історичного середовища українських поселень.

Проблеми збереження своєрідності забудови окремих міст та селищ, способи підтримання національної ідентичності архітектурно-містобудівних ансамблів, шляхи забезпечення поступального розвитку планувальної і об'ємно-просторової композиції історичних населених пунктів і раніше привертало до себе увагу українських науковців [2, 3, 4]. Разом з тим, ні у кого не викликає сумнівів, що у цьому напрямі зроблено лише перші кроки, питань більше ніж відповідей, гіпотези домінують над аксіомами.

Схожий висновок увінчує і роздуми над питанням, які саме загальнонаціональні традиції української архітектури варто продовжувати і творчо переосмислювати у сучасних архітектурно-містобудівних рішеннях. Зокрема, І. Дида зазначає, що «однозначно ми можемо стверджувати лише те, що серед характерних традиційних рис української архітектури є, по-перше, специфічний спосіб організації архітектурного